

להרצאה. מהיום השמיני והלאה, שנאמר [ויקרא כב כז]: "שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה".

ומהיום השמיני והלאה מונים לו שנה תמימה.

ולא פליגי, אביי ורב אחא בר יעקב אינם חולקים, אלא הכל מודים שאין מתחילים למנות שנה אלא משעה שהבכור ראוי לאכילה. אלא שכל אחד מהם דיבר באופן אחר:

הא, רב אחא שאמר שמונים לו מיום השמיני, דיבר בבכור תם, שעומד להרצאה [להקרבה], ולפיכך מונים לו מהיום השמיני, שאז הוא נראה להרצאה.

הא, אביי שאמר שמונים לו משעה שנולד, דיבר בבכור שנולד בעל מום, העומד להשחט מחוץ לעזרה בתורת חולין, ומיום שנולד הוא ראוי לכך. (172)

ומקשינן: בעל מום — מי מני אכיל ליה?! וכי אפשר לאכול בעל מום ביום שנולד!?

הראשונה. שנאמר [דברים טו כ] בענין בכור: "לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה".

ועכשיו הגמרא דנה מאימתי מתחילים למנות לו שנה.

האם נאמר שהואיל והוזכר בפסוק "תאכלנו שנה בשנה", משמעות ה"שנה" של הבכור היא שנה שלימה שכולה ראויה לאכילת הבכור. וכיון שאין הבכור ראוי להקרבה אלא מיום השמיני והלאה, ורק משהורצה דמו על המזבח מותר לאכול את בשרו — תיגמר השנה רק בתום שנה ושמונה ימים מלידתו.

או שה"שנה" של הבכור מתחילה מזמן שנולד, ומסתיימת בתום השנה ללידתו, והיא כוללת אפילו את הזמן שאינו ראוי לאכילה. (171)

איבעיא להו: נשאלה שאלה לבני הישיבה:

בכור — מאימתי מונין לו שנה?

אביי אמר: משעה שנולד.

רב אחא בר יעקב אמר: משעה שנראה

ולדעת הסוברים שאיסור כל תאחר הוא על הכהן המאחר מלהקריבו, ולא על הישראל המאחר מלתיתו לכהן, קשה:

הרי בבעל מום אין מצות הקרבה כלל, ואין שייך כאן כל תאחר! ומדוע הגמרא אומרת שבעל מום מונים לו שנה משעה שנולד? ולכאורה, מכאן מוכח שאף הישראל המתעכב מלתת את הבכור לכהן עובר בכל תאחר! וכתבו תוספות: שאין לדקדק מכאן שנאמר דין כל תאחר על הישראל המתעכב מלתת לכהן.

ועיין כסף משנה ולחם משנה בהלכות חגיגה. וערוך לנר כאן.

171. ר"ח.

172. נחלקו הראשונים באיסור כל תאחר שנאמר בבכור; יש אומרים שמדובר בכהן שקיבל את הבכור ומתעכב מלהקריבו. יש אומרים שמדובר בישראל שמתעכב מלתיתו לכהן. [ואיסור "כל תאחר" הוא על הנתינה]. מאירי [ד א]. [ועיין שו"ת חכם צבי סימן יב, ומרכבת המשנה בכורות א].

שהבעלים יודעים שכלו לו חדשיו, שמלאו חדשי הריון הבהמה לפני שהוא נולד, ובמקרה שכזה אפשר לאכלו מיד. (174) (175)

תנו רבנן: באחד בניסן הוא ראש השנה ל —

והרי יתכן שהוא נפל שאסור באכילה, ואין השחיטה מתירה לאכול בהמה אלא מיום השמיני והלאה, שאז הבהמה יוצאת מכלל ספק נפל. (173)

ומתריצין: אביי דיבר באופן דקים ליה ביה,

יודעים שכלו לו חדשיו [דהיינו 5 חדשים לבהמה דקה, ותשעה חדשים לבהמה דקה, בכורות ח]. האם מותר להקריב את הולד לפני 8 ימים, מאחר שאנו יודעים שאינו נפל?

והוכיח מסוגיתנו, שגזירת הכתוב שלעולם הולד פסול מהקרבה עד היום השמיני: שהרי הגמרא מעמידה את דברי אביי [שאמר שמונים לו משעה שנולד], בקים ליה שכלו חדשיו, ואם נאמר שגם תם שכלו לו חדשיו הרי הוא נראה להרצאה, יש להקשות: מדוע דוקא לבעל מום מונים משעה שנולד? הרי גם תם נראה להרצאה מיד!

אלא, בעל כרחך לעולם אין הבהמה מותרת להקרבה, אלא מהיום השמיני. והריטב"א כאן כתב בפירושו כן. [עיין בדבריו].

[עיין עוד בדברי המשנה למלך שהאריך בזה. ועיין פרי מגדים יורה דעה טו במשבצות זהב ס"ק ג].

175. וקשה: מדוע הגמרא הוצרכה להעמיד את דברי אביי כשקים ליה שכלו חדשיו? הרי אפילו אם לא ידענו שכלו חדשיו מיד כשנולד, מכל מקום לאחר שעברו שמונה ימים התברר למפרע שכלו חדשיו ולא היה נפל!

ותירץ הריטב"א: שכיון שעל כל פנים עד היום השמיני לא היה אפשר לאכלו [מחמת הספק], ממילא אין מתחילים למנות לו אלא מהיום השמיני. ועיין שם מה שכתב בשם התוספות.

[וכתב השפת אמת שלפי דברי הריטב"א

אלא כאן מדובר על הכהן המתאחר מלאכול את הבכור. שמצוה לאכול בתוך שנתו. כמבואר במסכת בכורות [כו ב].

173. נפל אסור באכילה כנבלה ואין שחיטה מועלת לו. רמב"ם [מאכלות אסורות ד ד]. וכל ששה שמונה ימים בבהמה אינו נפל שנאמר [ויקרא כב כז]: "ומיום השמיני והלאה ירצה". [שבת קלה].

הטורי אבן הביא בשם תוספות שמדאורייתא מותר לאכול את הולד מיד משנולד, מפני שרוב ולדות אינם נפלים.

והשפת אמת כאן הוכיח מהרמב"ם [מאכלות אסורות ד, ד] שמדאורייתא אסור לאכול את הולד לפני היום השמיני. [אך קשה, שהרי הרמב"ם עצמו טובר שספק דאורייתא מותר מן התורה. עיין שם].

[ועיין בית יוסף יורה דעה ט"ו שהביא שכתוב באחרות חיים בשם מקצת גאונים שמותר לאכול בהמת חולין מהיום הראשון ללידתה. והשיג על זה הבית יוסף שם. ועיין משנה למלך איסורי מזבח ג ח שהוכיח מסוגיתנו נגד דעה זו. והאריך בזה].

174. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ...כל ששה שמונה ימים בבהמה אינו נפל, שנאמר [ויקרא כב כז]: "ומיום השמיני והלאה ירצה" [שבת קלה]. ומשמע מכאן שהטעם שהקרבן נראה להרצאה מיום השמיני והלאה, זהו מפני שאז הוא יצא מכלל נפל.

והסתפק בעל משנה למלך, במקום שאנו

מנין החדשים [ניסן נקרא החודש הראשון, אייר השני, וכן הלאה].⁽¹⁷⁶⁾

ומנין שהכתוב מדבר בחודש ניסן, ולא בחודש אחר?

שנאמר בהמשך לפסוק הזה:

”דברו אל כל עדת ישראל לאמר: בעשור לחדש הזה, ויקחו להם איש שם לבית אבות שם לבית. והיה לכם [השנה] למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים.”

ולעיבורין. ומניחה הגמרא שהמדובר להושיב בית דין ולעיין אם השנה הבאה צריכה להתעבר, להוסיף לה אדר שני.

והשנה מתחילה לענין זה מאחד בניסן. ומאז והלאה יכולים בית דין לדון בדבר. והגמרא להלן תדון בזה.

מכאן שבחדש הראשון הקריבו קרבן פסח. אך עדיין אינני יודע איזה חודש הוא “החודש הראשון”.

ולתרומת שקלים, להתחיל להקריב קרבנות שנקנו מתרומת הקופות של שקלי השנה החדשה.⁽¹⁷⁷⁾

ויש אומרים, אף לשכירות בתים.

וכתיב [דברים טז א]: “שמור את חדש האביב, ועשית פסח לה' אלהיך”. מכאן שהחודש הראשון, שהקריבו בו את הפסח, קרוי “חדש האביב”.

האומר לחבירו הריני משכיר לך בית לשנה זו. כלתה שנתו באחד בניסן, ואפילו אם לא דר בו אלא חודש אחד בלבד.

“אביב” הוא ביכור התבואה.⁽¹⁷⁸⁾ דהיינו שהשעורים,⁽¹⁷⁹⁾ שהם מבשילים תחילה, גומרים להתבשל בחודש זה.

והגמרא מבארת את דברי הברייתא:

איזהו חדש שיש בו “אביב” שהוא בישול התבואה?

והוינן בה: לחדשים — מנא לן? מנין לנו שאחד בניסן הוא ראש השנה לחדשים?

הוי אומר: זה ניסן!

ומשנינן: דכתיב [שמות יב]: “החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה”.

וקרי ליה הכתוב לחודש ניסן “ראשון”.

רשב"א ור"ן [ועיין ריטב"א].

177. הגמרא להלן מביאה את מקור הדין שאין מקריבים את קרבנות הציבור משקלים שנתרמו בשנה שעברה.

178. אבן עזרא הארוך [שמות יג ד].

179. אבן עזרא הקצר [שם].

מובן מדוע בלא כלו חדשו אין מונים לו אלא מיום השמיני, אפילו לדעת הסוברים שאיסור אכילת הולד לפני היום השמיני אינו אלא מדרבנן. כדלעיל הערה 173 אבל עיין טורי אבן.

176. נפקא מינה, לענין החגים שהוזכרו בתורה “בחדש הראשון”, “בחדש השביעי”, לדעת אימתי הם, וכן מאורעות שבתנ"ך שהוזכרו בהם תאריכים לפי מנין החדשים לדעת אימתי היו.

ומכאן שניסן הוא החודש הראשון.

ומקשינן: **ואימא**, שהחדש הראשון הוא **אייר**, שגם בו עדיין יש תבואה שמבשילה!

ומתריצין: **בעינא**, אנו צריכים שבחדש הראשון תהיה התבואה "**אביב**", שתהיה ביכורי התבואה המבשילה.

ואת זה **ליכא** באייר. היות שהתבואה, המבשילה באייר, אינה ביכורי התבואה אלא היא תבואה "אפילה", מאוחרת.⁽¹⁸⁰⁾

ומקשינן: **ואימא** שהחדש הראשון הוא **אדר**, שראשוני השעורים מבשילים בו!

ומתריצין: **בעינא** אנו צריכים שבחדש הראשון יהיה **רוב אביב**, שרוב התבואות יתבכרו בו, **וליכא**. שאין רוב התבואות מתבכרות עד ניסן.

ודחינן את התירוץ: **מידי** [וכי] "**רוב אביב**" **כתיב**? והלא לא נאמר אלא "אביב". ויתכן שהכוונה לאדר!

אלא, אמר **רב חסדא**: מנין שניסן הוא החודש הראשון? — **מהכא**, מפסוק הזה [ויקרא כג]:

"אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי, באספכם את תבואת הארץ, תחוגו את חג ה' [סוכות] שבעה ימים".

איזהו חדש שיש בו אסיפה? שאוספים בו את הפירות שמונחים בשדות כדי להתייבש.

הוי אומר: זה **תשרי**! שאז רגילים להכניס

את הפירות לבתים כדי שלא ירד עליהם הגשם ויתרטבו.

וקא קרי ליה, וקורא לו הכתוב "**שביעי**"!

ומאחר שתשרי הוא החודש השביעי, בהכרח שמתחילים למנות את החדשים מניסן.

ומקשינן: **ואימא** שהחדש השביעי הוא **מרחשוון**.

ומאי שביעי, לאיזה חודש הוא שביעי — **שביעי לאייר**!

ונאמר שאייר הוא החדש הראשון!⁽¹⁸¹⁾

ומתריצין: **בעינא**, אנו צריכים שבחדש השביעי יהיה "**אסיף**", **וליכא**! שאין אסיף בחודש חשוון.

ומכאן שאין הוא החדש השביעי.

ומקשינן: **ואימא** שהחודש השביעי הוא **אלול**, שיש אנשים המקדימים לאסוף תבואתם באלול! **ומאי שביעי**, לאיזה חודש הוא שביעי — **שביעי לאדר**!

ונאמר שהחדש הראשון הוא אדר!

ומתריצין: **בעינא**, אנו צריכים שבחדש השביעי יהיה **רוב אסיף**, **וליכא**! אין רוב האנשים אוספים את התבואה באלול אלא בתשרי!

ודחינן את התירוץ: **מידי**, וכי "**רוב אסיף כתיב**? והלא לא נאמר אלא "אסיף". ויתכן

שזהו אלול. שהוא שביעי לאדר!

181. הקשה המהרש"א: הרי הגמרא לעיל הוכיחה שאייר אינו החודש הראשון, שהרי אינו

180. ואם יש זרע המתאחר מלהבשיל עד אייר אין זה "בכיר" אלא "אפיל". רש"י.

פור, הוא הגורל לפני המן מיום ליום, ומחדש לחדש שנים עשר, הוא חדש אדר".

ואיבעית אימא, אם תרצה תוכל ללמוד שניסן הוא החדש הראשון מהכא, ממה שנאמר [בתחילת הפסוק]:

"בחדש הראשון הוא חדש ניסן, הפיל פור, הוא הגורל לפני המן".

הרי מבואר בפירוש שניסן הוא החדש הראשון!

ומקשינן: וכולהו, כל האמוראים שהוכיחו ממנין שאר החדשים שניסן הוא החדש הראשון — מאי טעמא לא אמרי מהאי?! מדוע לא למדו מפסוק זה שבמפורש מדבר בניסן עצמו שהוא החדש הראשון?

ומתריצין: הם סוברים שאין להוכיח מכאן שניסן הוא החדש הראשון בכל מקום, מפני שיש לדחות: דלמא [שמא] מאי מהו "ראשון" שהוזכר כאן — ראשון למילתיה! למעשה של גזירת המן להשמיד את כל היהודים! ואין ללמוד מכאן שגם בכל התורה החדש הראשון הוא ניסן. (183)

ועתה הגמרא מבארת מדוע משנתנו לא הזכירה שאחד בניסן הוא גם ראש השנה לחדשים:

וחזורת השאלה: מנין שהחדש הראשון הוא ניסן?

אלא, אמר רבינא: אכן דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו. אלא רק מדברי קבלה [קבלת הנביאים] למדנו:

שנאמר [זכריה א]: "ביום עשרים וארבעה לעשתי עשר חדש [החדש האחד עשר, אשר] הוא חדש שבט".

ומכאן שהחדש הראשון הוא ניסן, ששבט הוא האחד עשר לו. (182)

רבה בר עולא אמר, מהכא, מפסוק הזה למדנו שניסן הוא הראשון [אסתר ב]:

"ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש, אל בית מלכותו, בחדש העשירי, הוא חדש טבת".

ומכאן שהראשון הוא ניסן.

רב כהנא אמר מהכא [זכריה ז]: "בארבעה לחדש התשיעי, בכסלו".

רב אחא בר יעקב אמר מהכא [אסתר ח]: "ויקראו סופרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי, הוא חדש סיון".

רב אשי אמר מהכא [אסתר ג ז]: "הפיל

"אביב"!

ועיין ריטב"א ד"ה ואימא אייר] שהביא גירסא אחרת בדברי הגמרא. [ולדבריו הגמרא כאן אכן חוזרת על אותו התירוץ דלעיל שלא יתכן שאייר הוא הראשון. עיין שם].

182. היתה קבלה בידי חכמים מהו סדר שמות

החדשים זה אחר זה. שהרי אם לא כן, אי אפשר היה להוכיח ממה ששבט הוא העשתי עשרה, שניסן הוא הראשון. תוספות.

183. קשה: אם כן גם בשאר הכתובים המובאים בגמרא, נפרש עשרי ועשתי עשרה למילתייהו [לאותן המאורעות]!

תירץ הריטב"א: שאין הדרך למנות לדבר

ותנא דידן, התנא ששנה את משנתנו — בשנים קמיירי, דיבר רק לענין ראשי שנים. אבל בענינם של חדשים לא קמיירי, לא דיבר אודותם. (184)

והגמרא ממשיכה לבאר את הברייתא:

שנינו בברייתא: באחד בניסן ראש השנה לחדשים ולעיבורין.

הגמרא הבינה שכוונת הברייתא לומר שמאחד בניסן מתחילה השנה לענין העיבור, שמכאן ואילך יכולים בית דין לדון בצרכי הציבור, ולקבוע אם ראוי לעבר את השנה הזאת. (185)

והוינן בה: וכי לעיבורין — מניסן מנינן?! וכי מונים את השנה מניסן, ומאז אפשר לעבר אותה??!

והתניא: אין מעברין את השנה לפני ראש השנה, שאם יודיעו לבני הגולה לפני ראש השנה שעיברו את השנה, יש חשש שמא ישתכח הדבר עד אדר הבא. ויחוגו את חג הפסח באדר.

ואם עיברוה לפני ראש השנה — אינה מעוברת, ואין מעברים אותה עד שיגיע אדר.

אבל מפני הדחק, כגון שבית דין חוששים שהגויים ימנעו מהם לשבת ולדון בדבר (186) — מעברין אותה אחר ראש השנה מיד.

ואף על פי כן, אף על פי שאפשר לעבר את השנה מתשרי בשעת הדחק, אין מעברין אלא את אדר, להוסיף חודש נוסף, אדר שני, אחרי אדר הראשון. ואין מעברים חודש אחר, למרות שכבר עתה ברור שצריכים לעבר את השנה בחודש נוסף.

אלא בחודש הראשון למניינו. ועיין תוספות רא"ש רש"ש וערוך לנר.

184. כלומר, משנתנו מדברת בענין דברים שראש השנה שלהם קובע אם הם שייכים לשנה א' או לשנה ב'. אבל ראש השנה לחדשים אינו קובע לענין השנה. [שהרי תשרי הוא ראש השנה לשנים, וניסן הוא ראש השנה לחדשים] אלא לסדר מנין החדשים בלבד.

והקשו תוספות: הרי משנתנו מונה את ניסן ראש השנה לרגלים, ולעיל אמרין שאף ברגלים בלא שנה עובר בכל תאחר! הרי שהתנא מנה ראש השנה שאינו למנין השנים!

ותירצו: בכל זאת, לענין החדשים לא דיבר התנא. ועיין תוספות הרא"ש.

185. כך פירש רש"י. אבל הרמב"ם [בהלכות קידוש החדש ד יג] כתב: יש לבית דין לחשב

ולידע איזו שנה תהיה מעוברת בכל עת שירצה, אבל אין אומרים "שנה זו מעוברת" אלא אחר ראש השנה.

ודבר זה מפני הדחק. אבל שלא בשעת הדחק, אין מודיעין שהיא מעוברת אלא באדר הוא שאומרין "שנה זו מעוברת, וחדש הבא אינו ניסן אלא אדר שני". וכן מסקנת הגמרא בסנהדרין [יד א] לפי לשון ראשון ברש"י שם. ועיין טורי אבן [ד"ה ולעיבורין].

עיקר עיבור השנה היה כדי שפסח יחול באביב, שנאמר [דברים טז], "שמור את חדש האביב ועשית פסח". [סנהדרין יג, ב]. להלן כא א רמב"ם קדוש החדש תחילת פרק ד].

186. או שהנשיא צריך להיות בחצר המלך. ואין בית הדין מעברים את השנה אלא אם ירצה הנשיא. רש"י [על פי הגמרא בסנהדרין יא א].

והוינן בה: **מאי טעמא**, מה הטעם בדבריו דמאן דאמר שמעברין עד הפורים בלבד? ומפרשינן: כיון דאמר מר בכרייתא:

הדרשנים שואלין, נושאים ונותנים לפני הציבור בהלכות הפסח קודם לפסח שלוש יום, (188) והקהל ישמע מהדרשנים שצריכים לקיים את הפסח בעוד שלוש יום.

ואם בית הדין יעברו את השנה וידחו את הפסח, יש לחוש שמא הציבור יפקפקו בדברי שלוחי בית הדין, ויקיימו את הפסח במועדו כפי ששמעו מהדרשנים. (189) ואתי לזלזולי, ויבואו לזלזל באיסור חמץ בזמן איסורו. (190)

כלומר, במועד שנקבע לו אחרי שעברו את השנה.

ואידך, התנאים הסוברים שמעברים את השנה עד א' ניסן, מדוע אין הם חוששים שמא יזלזלו באיסור חמץ?

משום שמידע ידיע דשתא מעברתא —

על כל פנים, שנינו בכרייתא זו שאי אפשר לעבר את השנה לפני ראש השנה. ואם כן מה היא כוונת הכרייתא דלעיל, שאמרה אחד בניסן הוא ראש השנה לעיבורין?

אמר רב נחמן בר יצחק: מאי "עיבורין" — הפסקת עיבורין! שמאחד בניסן ואילך, מתחילה כבר שנה חדשה לענין עיבור, ולכן אין בית הדין יכולים לעבר את ניסן, לומר שניסן זה הוא אדר שני. (187)

דתנן, כך שנינו דין זה במשנה [עדיות ז ז]:

הן, רבי יהושע ורבי פפיס, העידו שקיבלו מרבתייהם שמעברין את השנה במשך כל ימי חודש אדר. שאפילו אם ראו בית דין לאחר פורים שראוי לעבר את השנה, יכולים לעבר אותה אז.

ולמה הוצרכו [רבי יהושע ורבי פפיס] להעיד על זה?

מפני שהיו חכמים אומרים שאין מעברין את השנה אלא עד הפורים. לכן העידו רבי יהושע ורבי פפיס שקיבלו מרבתייהם שמעברין בכל חודש אדר.

סעיף א] שהאריך בזה, והסיק שכבית המדרש בחבורות ודאי יש חיוב ללמוד שלוש יום לפני פסח. [עיין שם עוד].

189. רש"י. ולדעת הראשונים הסוברים שלא היו הדרשנים דורשים אלא בחג עצמו [ראה בהערה הקודמת]. פירש הריטב"א שמכל מקום מוזמן זה התחילו בני אדם להשתדל בצרכי הפסח ולשאל עליהם, עיין שם.

190. ריטב"א.

187. הגמרא בסנהדרין יב א לומדת דבר זה מפסוק.

188. כך פירש רש"י כאן. [ששואלין היינו שהדרשנים דורשים בהלכות הפסח].

אבל הריטב"א כאן כתב שאין מצוה לדרוש רבים בהלכות הפסח אלא בפסח עצמו. ו"שואלין" היינו שאם שאל אדם בהלכות הפסח, מפסיקים את הלימוד ועונים לו. וכעין זה כתב הר"ן בפסחים [דף ו]. וכן כתב הרשב"א [מגילה סוף פרק ד].

ועיין ביאור הלכה בתחילת הלכות פסח [תכט

בחושבנא תליא מלתא! הכל יודעים שעיבור השנה תלוי בחשבון בית הדין.

וסברי, וסבורים הם כי חושבנא הוא דלא סליק להו לרבנן עד האידנא. החשבון לא נשלם לחכמים עד עכשיו, ולכן דרשו הדרשנים בהלכות הפסח. אבל לבסוף השלימו חכמים את חשבונם, ועיברו את השנה.

ועתה הגמרא מבארת מדוע משנתנו לא הזכירה שאחד בניסן הוא גם ראש השנה לעיבורין:

ואמרינן: ותנא דידן, ששנה את משנתנו רק בהתחלה קמייירי, דיבר רק בדינים המתחילים לחול בראש השנה. אבל בהפסקה לא קמייירי. בדינים המפסיקים בתחילת השנה, שמכאן ואילך אי אפשר לעבר את השנה, לא דיבר.

והגמרא מבארת את המשך דברי הברייתא:

שנינו בכרייתא: באחד בניסן ראש השנה לחדשים ולעיבורין, ולתרומת שקלים, להתחיל להקריב קרבנות שנקנו מתרומת הקופות של שקלי השנה החדשה.

והוינן בה: מנלן? לנו שמאחד בניסן מתחילים להקריב קרבנות משקלי השנה החדשה?

אמר רבי יאשיה: אמר קרא [במדבר כח]: "זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה". חזר הכתוב שלש פעמים על המלה חודש, ליתורא, — אמרה תורה: חדש והבא קרבן — מתרומה חדשה.

וגמרי, ולומדים חכמים את השנה שהוזכרה

כאן, בגזירה שוה של "שנה שנה" מחודש ניסן.

דכתיב [שמות יב ב] בענין חדש ניסן: ראשון הוא לכם לחדשי "השנה". כשם ששנה זו מתחילה בניסן, אף שנת הקרבנות מתחילה בניסן.

ומקשינן: ולגמור נלמד בגזירה שוה "שנה שנה" מתשרי.

דכתיב [דברים יב]: "מראשית השנה", והגמרא להלן [ח א] מוכיחה שמדובר בתשרי, שהוא ראשית השנה לענין הדין, שהקב"ה דן בו את כל באי עולם, ונלמד מכאן ששנת הקרבנות מתחילה בתשרי ולא בניסן!

ומתצינן: דנין, לומדים שנה בענין הקרבנות, שיש עמה חדשים, שהוזכרו עמה חדשים "לחדשי השנה", משנה המתחילה בניסן שיש גם עמה חדשים, "ראשון הוא לכם לחדשי השנה".

ואין דנין את השנה שבענין הקרבנות שיש עמה חדשים, "לחדשי השנה", משנה המתחילה בתשרי, שאין מוזכרים עמה חדשים [דכתיב בה רק "מראשית השנה"].

והגמרא מבארת עת ענין תרומת השקלים:

אמר רב יהודה אמר שמואל: קרבנות צבור הבאין באחד בניסן — מצוה להביא אותם מן החדש, מתרומת שקלי השנה החדשה.

ואם הביא מן הישן, משקלי שנה שעברה — יצא ידי חובה, אלא שחיסר מצוה של הבאת הקרבנות משקלי השנה החדשה.

תניא נמי הכי, אף בכרייתא שנינו כך:

להקדשתו, אלא ירצה שבמידה מסוימת יתיחס "שם מקדיש הקרבן" אליו, ואז הבהמות תהיינה פסולות מלהקריבן כקרבנות ציבור על המזבח [חזון איש]

קא משמע לן, השמיענו התנא שאין חוששין לכך, אלא סומכים עליו שימסרנו לציבור בלא כל התייחסות אליו כמקדיש.

ועתה הגמרא מבארת מדוע משנתנו לא הזכירה שאחד בניסן הוא ראש השנה לתרומת שקלים:

ותנא דידן, ששנה את משנתנו, לא הזכיר שראש חודש ניסן הוא ראש השנה לשקלים, כיון דקתני, ששינונו בכרייתא: אם הביא קרבן ציבור מן השקלים הישנים, יצא — לא פסיקא ליה מילתא!

כיון שאין זה דין החלטי שחייבים להביא את קרבנות הציבור מתרומת השקלים של השנה החדשה, אלא יוצאים ידי חובה גם בהבאתם משקלי השנה הקודמת, ואין זה אלא דין לכתחילה, לכן התנא לא החשיבו בין יתר דיני ראשי השנים.

והגמרא מבארת את המשך דברי בכרייתא:

שינונו בכרייתא: באחד בניסן ראש השנה לחדשים. ויש אומרים אף לשכירות בתים.

תנו רבנן בכרייתא המבארת דין זה:

המשכיר בית להכירו, ואמר לו: "הריני משכיר לך בית זה לשנה" — מונה שנים עשר חודש מיום ליום, והשוכר דר שם כל אותו הזמן.

ואם אמר לו: "הריני משכיר לך בית זה

קרבנות צבור הבאין באחד בניסן — מצוה להביא מן החדש. ואם הביא מן הישן — יצא, אלא שחוסר מצוה.

וממשיכה הכרייתא: ויחיד שהתנדב בהמות משלו, והקדישם לשם קרבנות הציבור — כשרין הקרבנות הללו להקרב כקרבנות ציבור.

ובלבד, בתנאי שימסרם לציבור בשעה שמקדישם לקרבנות ציבור!

ומקשינן: פשיטא, פשוט הוא שיחיד שהקדיש בהמותיו לקרבן ציבור שיהיו שלהם, הרי הם כשרים! ומדוע טרח התנא להשמיענו דבר פשוט כל כך?!

ולכאורה יש חידוש גדול מאד בכך שיחיד יכול להקדיש קרבן ציבור, שהרי קרבן זה לא נקנה מהשקלים שתרמו כלל ישראל, וכיצד הוא ייחשב כקרבן הציבור, בשעה שהוא הוקדש על ידי אדם יחיד, מרכושו הפרטי?!

וביאור הדברים [עפ"י החזו"א או"ח קכו לג], שאותו יחיד מקדיש את הקרבן כאילו הוא מזכה אותו לציבור, ומקדישו עבור הציבור.

והיינו, ששמו של הקרבן כקרבן ציבור, מתייחס לציבור, כאילו הציבור הקדישו אותו, ולכן אין צורך לקנותו מהשקלים של הציבור, ודבר זה פשוט הוא.

ומתצינן: מהו דתימא, שמא הייתי אומר, ליחוש, שיש לחשוש שמא:

אותו היחיד שמקדיש את קרבן הציבור לא ימסרם לציבור יפה יפה בלב שלם, כאילו הם הקדישוהו, ואין לו שום שייכות עצמית